BOSHLANG‘ICH SINF O‘QUVCHILARIDA MATEMATIK TAFAKKURNI RIVOJLANTIRISHDA MUAMMOLI TA’LIM TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISHNING METODIK ASOSLARI

Gafforova Oydin Alisher qizi
Oltinko‘l tumani, Mehnat MFY, Do‘stlik ko‘chasi, 12-uy

Annotatsiya: *Mazkur maqolada boshlang‘ich sinf o‘quvchilarining mantiqiy va matematik tafakkurini o‘stirishda muammoli ta’lim texnologiyasini amaliyotga tatbiq etish yo‘llari yoritilgan. An’anaviy tayyor axborot berish usulidan voz kechib, bolalarda mustaqil izlanish va muammoli vaziyatdan chiqish ko‘nikmalarini shakllantirish samadorligi tajriba-sinovlar asosida ko‘rsatib berilgan. Izlanish davomida amaliy dars kuzatuvlari hamda qiyosiy pedagogik tahlil usullaridan foydalanildi. Olingan natijalar darsda muammoli situatsiyalarni to‘g‘ri qo‘llash o‘quvchilarning faolligini oshirib, ularda matematik tushunchalarni yodlash emas, balki anglab yetish darajasini sezilarli darajada yuksalishini isbotlaydi.*

Kalit so‘zlar: *matematik tafakkur, muammoli ta’lim, kognitiv rivojlanish, boshlang‘ich sinf, mantiqiy tahlil, ziddiyatli topshiriq, amaliy metodika.*

Kirish

Boshlang‘ich ta’lim bosqichi o‘quvchi shaxsining intellektual poydevori shakllanadigan eng mas'uliyatli davr hisoblanadi. Bugungi kunda ta’lim jarayoni oldida turgan eng asosiy vazifa o‘quvchiga tayyor qoidani shunchaki yodlatish emas, balki unda mantiqiy mulohaza yuritish va mustaqil yechim topish ko‘nikmasini o‘stirishdan iborat. Sharq mutafakkiri Abu Nasr Farobiy ta’kidlaganidek: "Inson bilimni tayyor holda emas, balki aqliy mulohaza va tafakkur orqali anglab yetgandagina u mustahkam bilimga aylanadi".

Metodik kuzatuvlar shuni ko‘rsatadiki, matematika darslarida muammoli ta’lim elementlarini qo‘llash o‘quvchilarning fikrlash doirasini kengaytirib, ularni faol izlanuvchiga aylantiradi. Ushbu maqola boshlang‘ich sinf o‘qituvchilari hamda pedagogika yo‘nalishi izlanuvchilari uchun mo‘ljallangan bo‘lib, unda dars jarayonida sun’iy va tabiiy muammoli vaziyatlarni yaratish va ularni yechishning amaliy usullari tahlil qilinadi.

Asosiy qism

Muammoli ta’limning bosh maqsadi o‘quvchi oldiga aqliy ziddiyat qo‘yish orqali unda bilishga bo‘lgan ichki ehtiyojni uyg‘otishdir. Boshlang‘ich sinf matematika darslarida bu jarayon quyidagi bosqichlarda amalga oshiriladi:

• Sinfda aqliy ziddiyat (kognitiv problema) yaratish: Masalan, 2-sinfda amallar bajarish tartibini o‘rganishda o‘quvchilarga 5 + 3 × 2 misoli taqdim etiladi. Natijada sinf ikki guruhga bo‘linadi: birinchi guruh chapdan o‘ngga qarab 16 natijasini, ikkinchi guruh esa ko‘paytirishni birinchi bajarib 11 natijasini oladi. Yuzaga kelgan "Bir xil misoldan nima uchun har xil javob chiqdi?" degan savol o‘quvchilarda bahs va izlanishni keltirib chiqaradi va amallar tartibini o‘zlari kashf etishiga imkon beradi.

• Mantiqiy taqqoslash va guruhlash amallari: O‘quvchilarga turli geometrik shakllarning perimetrini topishda formulani tayyor bermasdan, amaliy shakllarni o‘lchash va qiyoslash orqali umumiy qoidaga kelish topshiriladi.

• Kundalik hayotiy masalalar integratsiyasi: Nazariy masalalarni bolalar duch keladigan real hayotiy situatsiyalar bilan bog‘lash (masalan, do‘kon xaridida pulni hisoblash, vaqtni optimallashtirish masalalari).

Tajriba shuni ko‘rsatadiki, bunday usulda tashkil etilgan darslarda o‘quvchining mantiqiy xotirasi va tahlil qilish qobiliyati tezroq rivojlanadi.

Xulosa

O‘tkazilgan amaliy kuzatuvlar shuni tasdiqlaydiki, boshlang‘ich sinf matematika darslarida muammoli ta’lim texnologiyalarini tizimli qo‘llash ta’lim sifatini oshirishning eng samarali omilidir. Bu yondashuv o‘quvchini tayyor axborotni tinglovchidan faol kashfiyotchi va mustaqil fikrlovchi shaxsga aylantiradi. Darslarda muammoli vaziyatlarni to‘g‘ri modellashtirish o‘quvchilarning intellektual salohiyatini yuksaltirishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. Bikbayeva N.U., Yangabayeva E. Boshlang‘ich sinflarda matematika o‘qitish metodikasi. - Toshkent: "O‘qituvchi", 2020.

2. Ishmuhamedov R., Abduqodirov A., Pardaev A. Ta’limda innovatsion texnologiyalar. Toshkent: "Iste'dod", 2015.

3. Mahmutov M.I. Muammoli ta’limni tashkil etish usullari. - Toshkent: "Fan", 2018.

4. Ziyoyev S. "Boshlang‘ich sinf o‘quvchilarida mantiqiy fikrlashni shakllantirish" // Boshlang‘ich ta’lim jurnali.- 2022. - №4.-15-18-b.